

Visiestuk Stichting PaRDeS voor de jaren 2018-2025

‘Ik zou wensen dat als de hemel instort en de aarde uiteenvalt, dat de mens dan standhoudt en niet wijkt van zijn plaats.’ Rabbi Menachem Mendel van Kotsk

Vooraf

Dit meerjarenplan is een voortzetting en toespitsing van het *Beleidsplan 2015-2020* dat in 2014 onder leiding van de toenmalige penningmeester Joep Mourits is ontwikkeld. Kerngedachten daaruit die nog steeds relevant zijn, zijn opgenomen in dit visiestuk voor de komende zeven jaar. Omdat de termijn van het vorige stuk nog niet is afgelopen bestrijkt het onderhavige stuk een periode van zeven jaar.

1. A.

De *missie* van Stichting PaRDeS continueren, vernieuwen en verbreden naar nieuwe partners

De *missie* van Stichting PaRDeS is de *veelkleurige, spirituele en culturele traditie van Joodse wijsheid* toegankelijk te maken voor een breed publiek, bestaande uit jongeren, jong volwassenen, dertigers en veertigers, en ouderen met een uiteenlopende religieuze of seculier-levensbeschouwelijke achtergrond, door middel van *dialogisch leren*. Vanaf de oprichting is er de intentie geweest om samen met partners uit de pluriform-christelijke, islamitische en humanistische traditie de rijke bronnen van de levende joodse traditie van wijsheid, gericht op de humanisering van en zinverlening aan mens, cultuur en samenleving, zoveel mogelijk samen vorm te geven en samen te vertolken in nieuwe contexten en voor nieuwe doelgroepen, met behulp van leren, meditatie, mindfulness, creatieve werkvormen enz. De rijke en veelkleurige traditie van het Jodendom is de motor van deze beweging.

In een tijd als deze, waarin religie en levensbeschouwing in de openbare sfeer geen goede naam hebben, en vaak alleen met negatieve connotaties worden geladen, is het een goede zaak dat er *een ontmoetingsplatform* bestaat als Stichting PaRDeS voor de gezamenlijke religieuze en levensbeschouwelijke tradities zoals geleefd en beleden in de Nederlandse samenleving. In concrete projecten, activiteiten en cursussen wil PaRDeS laten zien dat vanuit een spirit van liefde, verbondenheid, solidariteit en rechtvaardigheid religiositeit, levensbeschouwing & spiritualiteit het mogelijk is in de hedendaagse samenleving mensen te verbinden en de cohesie in de samenleving te versterken. Er kan in een sfeer van vertrouwen en respect samengewerkt worden aan de humanisering van de maatschappij, aan de verbetering van het leefmilieu en aan de versterking van een zinvol leven voor iedereen die hier woont, werkt en leeft.

Partners uit Joodse, christelijke, islamitische en humanistische hoek die op deze basis willen samenwerken aan het eigentijds vertolken van de levende bronnen van de joodse traditie en van hun eigen tradities met het oog op een sterkere integratie met behoud van de eigen identiteit, zullen elkaar daarin actief dienen te ondersteunen binnen een actief platform van medewerkers.

Met een breed palet aan werkwijzen en vormen van dialogisch leren wordt deze rijke traditie gepresenteerd en eigen gemaakt zowel op cognitief niveau, emotioneel niveau, moreel niveau en creatief niveau. Met behulp van moderne media zal dit platform het verhaal van wederzijdse liefde, verbondenheid, solidariteit, duurzaamheid en zingeving dienen uit te dragen op veelvormige wijze. Daarbij is het de kunst de veelkleurige bronnen uit onderscheiden wijsheid tradities te betrekken op actuele levens- en bestaansvragen.

Het leren gebeurt zowel door vrouwengroepen, in kringen van jonge judaïci, in leergroepen en leerhuizen. Het leren is niet alleen op teksten gericht, maar ook op het zich eigen maken van en het verdiepen van rituelen of in het zich bekwamen in en verdiepen van een religieuze of levensbeschouwelijke praktijk.

1. B.

De missie uitdragen door het proces van dialogisch leren rond actuele religieus-culturele en maatschappelijke thema's centraal te stellen

De noemer waarop alle betrokkenen in de nieuwe kring van medewerkers elkaar moeten aanspreken en elkaar kunnen vinden is *het dialogisch leren rond waarden geladen wijsheids-tradities* die veelal *verhalend* en daarnaast ook *filosofisch* zijn overgeleverd.¹ Deze traditie is begonnen in en geworteld in de Joodse traditie van samen leren. Deze levende wijsheids-tradities dienen steeds opnieuw binnen nieuwe contexten ontsloten en geïnterpreteerd te worden in een veelheid van werkwijzen en vormen van leren om zodoende nieuwe doelgroepen uit te dagen op een betrokken wijze zin en richting te geven aan hun persoonlijk en maatschappelijk leven. Alles wat uit deze tradities wordt ingebracht is stof voor open bezinning en beraad, en dient er toe om verheldering te brengen in existentiële, culturele en spirituele vragen die leven in onze tijd. Kwesties die via een gezamenlijk leerproces ook om ethische antwoorden vragen die mensen houvast en oriëntatie kunnen bieden in deze chaotische tijd.

Thema's uit de afgelopen jaargangen van Tenachon, die zich goed lenen voor gezamenlijk beraad, dialoog en debat zijn bijvoorbeeld:

- *Techniek (34) / Discipline (37) / Muren (35) / Keuzestress (25) / Vriendschap (21) / Geweld (24) / Vluchteling (28) / Dromen (40).*

De uitdaging ligt er vooral hierin om de veelal rijke inhouden van Tenachon op nieuwe manieren ter sprake te laten komen in *bijeenkomsten en events* van

¹ Vgl. Rolf Post, *Dialogisch leren, een handleiding voor een ware dialoog*. PaRDeS, 2018.

professionals in diverse maatschappelijke verbanden, zoals de zorg, het onderwijs, dienstverlening en bedrijfsleven.

2. De visie van Stichting PaRDeS ontvouwd voor de komende zeven jaar

In de *visie* verwoorden we waar we als Stichting PaRDeS over zeven jaar willen staan. Over zeven jaar willen we samen met jongeren, dertigers, veertigers, vijftigers en ouderen uit de diverse religieuze en levensbeschouwelijke tradities die in de Stichting vertegenwoordigd zijn, met behulp van moderne media de rijkdom uit de Joodse wijsheids-traditie en de tradities van de anderen goed ontsloten hebben en betrokken hebben op bestaansvragen die deelnemers aan cursussen en trainingen hebben: met elkaar wordt gezocht naar antwoorden die leefbaar zijn en die echt richting en zin kunnen geven aan hun leven.

Willen we dit doel realiseren, dan dienen we met elkaar drie belangrijke stappen te zetten:

- a. Het bouwen aan *netwerken* van vertegenwoordigers van de diverse tradities om samen met jongeren en volwassenen een aantrekkelijk, relevant en actueel *cursusprogramma van PaRDeS* te ontwikkelen dat inspeelt op vragen en behoeften die bij jongere en oudere generaties leven.
- b. Voor het ontwikkelen van een *aansprekend en actueel programma* dienen we ons oor voortdurend te luisteren te leggen bij interpretaties van de levende Joodse, christelijke, islamitische, humanistische, boeddhistische en hindoeïstische traditie om door een dialogisch leerproces nieuw zicht op en kennis over existentiële en spirituele thema's te genereren die mensen richting en zin geven. Levensthema's die een aandachtige en grondige bespreking en doordinking verdienen in het licht van de zoektocht van mensen naar de vernieuwing van de Europese cultuur.
- c. Het *dialogisch leren* zal samen met jongeren en ouderen uit de diverse tradities op *moderne en diverse wijze* dienen te worden opgezet en uitgevoerd, variërend van webinars, filmsessies, meditatie-bijeenkomsten, yoga-sessies, bibliodrama, diners pensants, worldcafé's, leersessies on-line zowel als face tot face in DNP, met behulp van allerlei bronnen uit film, literatuur, wetenschap en kunst.

3. De strategie van Stichting PaRDeS voor de komende zeven jaar

Bij de strategie gaan we na hoe we het doel geformuleerd bij de missie, uitgewerkt in de drie stappen zoals bij de visie geformuleerd (*verbreding en verdieping van netwerken, vernieuwing ontsluiten van bronnen & nieuwe vormen van dialogisch leren én inzetten van een grote variëteit aan hedendaagse bronnen*) kunnen realiseren binnen de termijn van 7 jaar. We verdelen dit realisatieproces in vijf onderdelen:

a) Versterken van het werken in netwerken

Tijdens de brainstorm van 'zieners' over de toekomst van PaRDeS (november 2018) is een goede inventarisatie gemaakt van partners die ons zouden kunnen

ondersteunen om in nauwe samenwerking onze doelen te bereiken. Genoemd zijn *New Connective* (Robert Jan Nijland), *Nieuw Wij* (Chantal Suissa), *Mo en Moos* (Anne-Maria van der Hilst), *Crescas* (Julie), *internationaal project Emoelah* (LJG, VU, TST, Rachel Reedijk), *De Nieuwe Liefde* (...) Daarnaast scholen, en educatieve instellingen die we kunnen betrekken bij onze projecten. Daarnaast kunnen wij denken aan het OJEC, de Universiteiten Tilburg, VU, UvH, Radboud enz.

Het opbouwen van duurzame samenwerkingscontacten vraagt om *vaste contactpersonen* die ook vertegenwoordigd zijn in het platform van medewerkers. We zullen als bestuur de leiding moeten nemen in het opbouwen van vaste contacten.

Daarnaast zal opnieuw energie gestoken dienen te worden in het opbouwen van een vaste samenwerkingsrelatie met DNP, zodat we bij events ook samen naar buiten kunnen treden. Daarnaast verkennen we ook de mogelijkheden om cursussen en studiebijeenkomsten samen met de Thomaskerk te organiseren (via ds. Evert Jan de Weijer) als ook met de Remonstrantse Kerk de Vrijburg (Japke van Malde).

b) Creatiever en eigentijds maken van cursusaanbod

We zullen slimmer en trendgevoeliger moeten worden rond de vraag in welke vorm we cursussen aanbieden en hoe wij deze aanbieden. Vanaf nu dienen alle cursussen die wij aanbieden gewoon door te gaan. Dat vraagt meer creativiteit van ons: welke cursussen rond welke thema's? Met wie samen te organiseren? Hoe werven we hierdoor deelnemers uit andere bevolkingsgroepen en uit nieuwe generaties? Dick Hage kan hierin – als belangrijke spil van de website en de cursus coördinatie, een belangrijke rol spelen. Hij zal daarbij actief ondersteund dienen te worden door de leden van de kring van medewerkers en door het bestuur. Het bestuur stelt een cursuscommissie in.

*De ambitie is om in de komende zeven jaar per jaar **10** cursussen aan te bieden per jaar (5 per half jaar, steeds zoveel mogelijk in een samenwerkingsvorm van PaRDeS met bv Crescas, Nieuw Wij, New Connective, Tenach en Evangelie enz.)*

De ambitie is ook - overgenomen uit het beleidsplan 2015-2020 – om per jaar 2 studiedagen te organiseren (1 per half jaar) ook steeds in samenwerking van PaRDeS bv met een humanistisch, christelijk of islamitisch netwerk waarin het samen bestuderen van wijsheidsteksten met het oog op het versterken van onderlinge solidariteit, rechtvaardigheid en menselijke waardigheid centraal staat.

Een nationale invalshoek bij het organiseren van actuele cursussen kan heel goed werken, bijvoorbeeld over Spinoza of over Mozes Chaim Luzzatto. Tenachon als medium voor het organiseren van *events* rond cultureel-maatschappelijke thema's kan de maatschappelijke betrokkenheid vergroten door sleutelfiguren uit de Nederlandse samenleving ook uit te nodigen (interview). PaRDeS zou een soort speed presentatie van sleutelfiguren (zoals DNP heeft met de lunchpreek) kunnen organiseren.

Enkele voorbeelden van cursussen die we samen met anderen zouden kunnen opzetten:

- ❖ *Muziekproject Joodse en Christelijke muziekgenres*, een muzisch-educatief project. Docenten: Hanna Rijken, Gilad Nezer, Marcel Poorthuis, Bas van den Berg (educatie) PaRDeS in samenwerking met Koningshoeve. Doelgroep: cantores, musici in kerk en synagoge.
- ❖ *Project Kabbala en Levenskunst*. Inzichten uit de joodse mystiek betrekken op het begeleiden van levenskunst trajecten in coaching, hulpverlening en geestelijke begeleiding. Een samenwerkingsproject tussen PaRDeS en Phoenix opleidingen in Utrecht. Marcus van Loopik, Morten Hjort en Bas van den Berg, in samenwerking met Gert Jan Kloens.
- ❖ *Project Met Mozes op stap: transformatief leiderschap in scholen en opleidingen*. Doelgroep: schoolleiders basis-, beroeps en middelbare scholen. Een combinatie van zich een visie eigen maken op transformatief leiderschap door persoonlijke toeëigening via bibliodrama, het werken met verhalen en verbeelding. Docenten: Marcel Poorthuis, Cocky Fortuin van der Spek en Bas van den Berg, Jacomijn van der Kooij.

c) *Intensiveren van het werken met het themamagazine voor Joodse wijsheid, Tenachon*

Het maken van nieuwe nummers van Tenachon, het paradepaardje van Stichting PaRDeS, laten we vanaf nu twee keer per jaar vergezeld gaan met een activiteit/event in DNP of elders, in samenwerking met anderen. We maken er op tijd en gevarieerd PR voor, en zorgen voor een leuke aankleding van de bijeenkomst. Tijdens de bijeenkomst is Tenachon volop beschikbaar. Er kunnen in het kielzog hiervan dan studiebijeenkomsten aangeboden en belegd worden, waarin dieper op de materie wordt ingegaan.

We kunnen ook nadenken over andere vormen van leren rond nummers van Tenachon, ook in jongerengroepen, op scholen, op de universiteit en in het HBO. Wellicht combi vormen van online leren en samen leren

d) *Versterken van het werken met moderne media*

Samenhangend met moderne media is een andere stijl van communiceren, die met leeftijd samenhangt, gewenst. Verjonging werkt alleen als je dat met meerderen doet. Jonge mensen willen graag met leeftijdsgenoten zitten en vrezden het stoffige van een oudere generatie.

Voor elk medium geldt dat het ook gaat om *de message*. Film biedt mogelijkheden (al gebeurt er al veel op dat gebied), websites, facebook en webinar, het gaat niet om de techniek, maar wel om het combineren van inhoud en medium. Toverwoord is: *communicatie*. Niet denken: we hebben inhoud, dan komt de communicatie vanzelf wel. De Mussar website is alweer veel moderner dan die van PaRDeS. Materiaal ontwikkelen voor online gebruik is van belang. Kijk ook naar de eigen website *leren* die Marcus ontwikkeld heeft.

e) *Het uitbrengen en verspreiden van toonaangevende publicaties*

De komende jaren gaat PaRDeS door op de weg waar ze al jaren succesvol in is: namelijk het regelmatig uitbrengen van toonaangevende publicaties. Zo zijn we bijvoorbeeld heel trots op de serie 'Leren om te doen', met onder andere de deeltjes van Marcus van Loopik (2014),

'Chanoeka-Lichtpuntjes in het donker'; Rob Cassuto (2016/2017) 'Reizen door de Tora' en van Ester van Eenennaam, Abdoellah Moulay, Leo Mock en Marcel Poorthuis (2018) 'Mosjé, Mozes, Moesa'.

- Het bestuur is voornemens enkele fellows te vragen mee te denken over relevante publicaties in de komende jaren. Per jaar willen we minimaal één of twee publicaties uitbrengen. Nu staat een boekje op de rol over de positie van vrouwen in het Jodendom (Esther, Marcel e.a.) en een boekje over Esther (Marcus, Bas en Birke).
- Het bestuur is ook van zins enkele fellows te vragen zich bezig te houden met het onderhouden van de bijzondere bibliotheek waar we over beschikken en ook mogelijkheden te onderzoeken om daar beter gebruik van te maken (bijvoorbeeld overleg met de VU en de PThU). (Rolf en Henk)

4. Bestuur en beleid in de komende zeven jaar

'In de tijd dat Rabbi Menachem Mendel van Witeksk in het land Israël woonde, gebeurde het eens dat een dwaas zonder dat iemand het merkte de Olijfberg opging en daar op de top van de berg de sjofar ging blazen. In het opgewonden volk verspreidde zich de mare dat dit sjofar blazen voor de Masjiach was. Toen het bericht Rabbi Menachem bereikte, opende hij het raam, keek naar de wereld, en zei: 'Dat is niet de vernieuwing.'

Voor het realiseren van de doelen en de plannen die daarmee samenhangen zijn een actief bestuur en een actieve kring van medewerkers noodzakelijk. We zullen in beide een goed mix van oudere en jongere leden moeten hebben willen we ons door ontwikkelen naar de toekomst. In het bestuur dienen zowel leden uit de Joodse, de christelijke traditie, de islamitische en de humanistische traditie zitting te hebben. In de kring van medewerkers evenals in de redactie van Tenachon vertegenwoordigers uit de Joodse, christelijke, islamitische en humanistische traditie, liefst jongeren en oudere vertegenwoordigers daarvan.

- **Bestuur:** We dienen het bestuur weer op goede sterkte weten te krijgen door het vinden van een :
 - o penningmeester
 - o secretaris
 - o iemand voor afstemming met DNP/ Cantrijn en de PR
 - o vertegenwoordigers van de islamitische, humanistische en protestantse-christelijke gemeenschap
 - o vertegenwoordigers van de jongeren, dertigers en veertigers
- Het bestuur komt maximaal vijf keer per jaar bijeen, vanaf maart 2019 in Utrecht.

- **Medewerkersberaad:** Wat de kring van medewerkers betreft: laten we mikken voor de zomer van 2019 op een actieve kring van medewerkers van zo rond de 25 leden, komend uit de vier bewegingen die PaRDeS dragen.
 - o Veertien fellows zijn de laatste jaren actief betrokken.
 - o De volgende personen hebben we aangezocht te gaan participeren: Abdelilah Ljamai; Abdoellah Gzili, Annemaria van der Hilst, Wilken Veen, Marieke den Hartog, Bart Koet, Laurens ten Kate, Liat Netzer, Gert Jan Kloens, Chris Doude van Troostwijk; Sarah Whitlau, Chantal Suisse, Zohar van Tijn, Kyra Gerber.....

- Dit beraad wordt *2 x per jaar* (januari en juni) bijeengeroepen om de inhoudelijke beleidslijnen te ontwikkelen, en te vertalen in een aansprekend aanbod aan *cursussen, events en studiedagen*. Vanuit onze missie en visie is dit beraad *het levende hart* van PaRDeS. Het bestuur is integraal onderdeel van dit beraad en voert uit wat in gezamenlijkheid democratisch en na intens dialoog en debat wordt bedacht door alle aanwezige fellows.

5. Plek voor samen leren en het organiseren van studiedagen /events

Er leeft onder een behoorlijke groep fellows de wens om naast de plek van DNP een andere plek te vinden in de buurt daarvan waar samen geleerd kan worden en wij in een sfeer van vertrouwen en verbondenheid met elkaar nieuwe plannen kunnen bedenken.

- Het bestuur gaat deze mogelijkheid serieus onderzoeken, en komt hopelijk voor de zomer van 2019 met voorstellen (i.s.m. Thomaskerk en de Vrijburg).

6. De samenwerking met De Nieuwe Poort

De samenwerking met DNP heeft tot nu toe niet opgeleverd wat wij ervan gehoopt en verwacht hebben. Het lijkt een unieke plek voor ontmoeting, leren en het bij elkaar brengen van verschillende werelden. Bovendien is de bijzondere bibliotheek van Yehuda Aschkenasy daar ondergebracht. Maar de directe communicatie en samenwerking, de werkelijke ruimte in een dergelijk commercieel bedrijf heeft voor ons ook nadelen.

- We hebben Dick Hage gevraagd om namens PaRDeS het contact met DNP zo goed mogelijk te regelen. Al veel langer is Dick voor ons daarin een belangrijke verbindingsfiguur
- We houden DNP aan de afspraken die met hen gemaakt zijn wat betreft mogelijkheden tot gebruik van ruimtes en de financiële afspraken
- Mogelijkheden voor het samen organiseren van activiteiten, events e.d. worden opnieuw onderzocht

7. De administratieve ondersteuning door Cantrijn en de financiële positie van PaRDeS

De financiële ondersteuning door Cantrijn is op een aantal punten goed, maar op een aantal, concrete en directe zaken, laat de communicatie en de accuratesse veel te wensen over. Bovendien is Cantrijn voor PaRDeS op dit moment veel te duur.

- Het bestuur gaat de komende maanden een aantal activiteiten afbouwen bij Cantrijn. Deze kunnen we zelf beter en efficiënter doen. [Bas van den Berg en Herman Schouten brengen op 27 maart een werkbezoek aan Cantrijn].
- Het bestuur gaat in samenspraak met Dick Hage onderzoeken of er dichterbij DNP een klein administratiekantoor is dat de tot nu toe door Cantrijn goed uitgevoerde activiteiten (o.a. abonnementen, beheer donateurs en Tenachon) beter, sneller en goedkoper kan uitvoeren. [initiatief is in gang gezet door de voorzitter, Bas van den Berg].
- Om de financiële positie van PaRDeS te verstevigen in de komende jaren, zal het bestuur weer actief gaan werken aan het verkrijgen van *subsidies* voor projecten, het zoeken naar legaten en het promoten van samenwerkingstrajecten. Medewerkers met expertise op dit terrein zullen worden uitgenodigd hierin mee te doen.

Utrecht, 26 maart 2019,

Bas van den Berg, *voorzitter* PaRDeS per maart 2019

Pieter Dirk Wolthaus, *secretaris* PaRDeS per maart 2019

Herman Schouten, *penningmeester* PaRDeS per maart 2019

Dick Hage, lid bestuur per maart 2019 (PR, Website, verbinding met DNP)

Ester van Eenennaam, lid

Leo Mock, lid

Marcel Poorthuis, lid